

ATATÜRK SOSYAL DEMOKRASİYE KARŞIYDI

15 Kasım 2023

Yıldırım Koç

Türkiye’de galiba en az bilinen konulardan biri, sosyal demokrasi. Ya bilinmiyor, ya da Kemalizm’e sinsice saldırmanın bir aracı olarak bilinçli bir biçimde kullanılıyor.

CHP günümüzde sosyal demokrat olduğunu tekrar tekrar belirtiyor ve vurguluyor. CHP’de ve genel olarak, Kemalizm veya Atatürkçülük yerine “sosyal demokrasi”yi geçirme çabaları da 50 yılı aşkın süredir sürüyor.

Halbuki, bırakın Atatürk dönemini, 12 Eylül 1980 darbesi öncesinde bile CHP’nin çizgisi “sosyal demokrasi” değildi. 1965 yılında “ortanın solu”, Ecevit’in genel başkanlığı döneminde de “demokratik sol” kavramı kullanılıyordu.

12 Eylül sonrasında ilginç bir biçimde “sosyal demokrasi” pazarlandı. CHP üye ve hatta yöneticilerinin çok büyük çoğunluğunun “sosyal demokrasi”nin geçmişini bildiğini zannetmiyorum. Günümüzde sosyal demokrasi, emperyalizmin “iyi polisi” rolündedir. “Emperyalizmin iyi polisi”ni Kemalizm’in veya Atatürkçülüğün yerine geçirmek ise CHP’ye yakışmaz.

SOSYAL DEMOKRASİ MARKSİSTTİ

Sosyal demokrasi, Prusya’da 1863 yılında siyasi işçi hareketi olarak ortaya çıktı. 1869 yılında Marksizme yanaştı. Almanya Sosyal Demokrat Partisi’nin 1891 yılındaki Erfurt kongresinde Marksist bir programı kabul etti ve bu özelliğini (en azından söylem düzeyinde) 1914 yılına kadar sürdürdü. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Marksizmden hızlı bir biçimde koptu ve önce emperyalizmin, ardından kapitalizmin savunucusu noktasına savruldu; emperyalizmin “iyi polisi” rolüne büründü.

Marksist sosyal demokrasinin, emperyalizmin ve daha sonraki yıllarda kapitalizmin savunucusuna dönüşmesinde öncelikli rol, İngiltere’deki Fabian Derneği’ne aittir. Ardından, 1895 sonrasında, Almanya Sosyal Demokrat Partisi’nin yıldızlarından (F.Engels’in yakın arkadaşı ve vasiyetini uygulamakla görevlendirilen) Eduard Bernstein geldi. Bernstein’a karşı Marksizm’i savunan Karl Kautsky de biraz gecikmeli olarak bu trene bindi.

Sosyal demokrasinin bu dönüşümü, Eduard Bernstein ve Karl Kautsky’nin revizyonist tezleri nedeniyle ortaya çıkmadı. Sosyal demokraside önce revizyonist çizginin, ardından burjuva anlayışının ve emperyalizm destekçiliğinin hakim olmasında belirleyici etmen, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının emperyalist sömürden pay alarak kapitalist sistemle bütünleşmesi ve onun savunucusu haline getirilmesiydi.

Bizde genellikle bu konuda neden-sonuç ilişkisi karıştırılır.

Bir arkadaş bu yaklaşımla “Allah’ın hikmetine bak; her su değirmeninin yanından bir dere akıtmış,” diyerek dalga geçirdi.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının sistemle bütünleşmesinin ve sosyal demokrasinin dönüşümünün nedeni, Bernstein ve Kautsky değildir. Bernstein ve Kautsky ve genel olarak sosyal demokrasi bu dönüşümün ürünüdür.

ATATÜRK SOSYAL DEMOKRAT PARTİ’YE İZİN VERMEDİ

Mustafa Kemal Paşa sosyal demokrasinin bu niteliğini kavramış bir kişiydi. Bu nedenle kendisini hiçbir zaman “sosyal demokrat” olarak nitelendirmedi. “Sosyal Demokrat Fırkası”na da izin vermedi.

İstanbul’da 23 Aralık 1918 tarihinde Sosyal Demokrat Fırkası kuruldu. Partinin önderi Dr.Hasan Rıza idi. Partinin genel sekreteri, Yorgi Zaferaki isimli bir Rum’du. Parti, ABD Devlet Başkanı Wilson’un emperyalist çıkarları koruyan ilkelerine bağlı olduğunu açıklıyordu. Sosyal Demokrat Fırkası’nın 1922 yılında dağıldığı ve büyük olasılıkla kapatıldığı biliniyor.

Dr.Hasan Rıza, 1924 yılında Sosyal Demokrat Fırkası'nı yeniden kurmak istedi. Bakanlar Kurulu'nun 13 Mayıs 1925 tarihli kararında, Sosyal Demokrat Fırkası'nın geçmişte yasaklandığı ve yeniden faaliyete geçmesine izin verilmediği belirtiliyordu. Bu Bakanlar Kurulu kararında Gazi Mustafa Kemal'in de imzası bulunmaktadır.

Bakanlar Kurulu kararında şöyle deniyordu:

“Mevzuat ve hali hazır kanunlarımızın esasına aykırılık ve memleketin emniyet ve asayişini ihlale cüret ve muzır maksatlar ve yasaklananların takibi gibi sebeplerden dolayı fesh edilen her hangi bir firkanın, tekrar aynı unvan ve maksat ile kurulup gelişmesi, memleket idare ve siyasetine ters olduğundan evvelce fesh olunmuş ve tekrar tesis ve ihyası için tesis edenler tarafından müracaat edilmiş Sosyal Demokrat Fırka'nın yeniden teşkili men edilmiştir.” (İleri, Hasan, Türkiye’de Sosyal Demokrasi, 1908-1998, s.44-45)

Hasan Rıza 31 Mayıs 1926’da Sosyalist Enternasyonal’e bir mektup gönderdi. Para yardımı talebinde bulundu.

Hasan Rıza 1930 yılında Sosyal Demokrat Fırkası'nı kurmak için yeniden izin istedi. Kendisine yine izin verilmedi.

Atatürk bu ülkede Sosyal Demokrat Parti kurdurtmadı.

Atatürk'ün partisinde Kemalizm veya Atatürkçülük yerine Marksistlikle başlayıp emperyalist sömürünün sağladığı olanaklarla emperyalizmin bir aracına dönüştürülmüş olan sosyal demokrasinin hakim kılınması ise tarihin çok garip cilvelerinden biridir.

1980 öncesinde kurulan diğer sosyal demokrat partiler de yaşamadı.

26 Nisan 1946 tarihinde Cemil Alpay, Sadık Acarlı, Mustafa Yıldız ve Yakup Savaş tarafından Türk Sosyal Demokrat Partisi kuruldu. Ancak Cemil Alpay'ın ölümünden sonra bu parti 1951 yılında kapandı.

Emekli General Sıtkı Ulay ve Alaattin Tiritioğlu 21 Eylül 1964 tarihinde Sosyal Demokrat Parti'yi kurdular. Bu parti de 11 Aralık 1965 tarihinde kendisini feshederek CHP'ye katıldı.